

A hand-drawn floor plan on a red background. The drawing includes several rooms and areas: 'Schuur' (shed) at the top left, 'keuken' (kitchen) and 'olaf' (a specific area) in the middle left, and 'kantoor' (office) in the middle right. A large grey circle is drawn over the central part of the plan. The drawing is annotated with 'x' marks, 'o' marks, and lines. At the top, there are handwritten notes: 'Mystery te Ru y ker' and 'poort x muur'. At the bottom, there are more notes: 'voordeur' (front door), 'stoepl' (steps), 'STRAAT' (street), and 'olaf = olop = mystery scruttew'. On the right side, there is a vertical note: 'Wiet Luch'.

Verkeerde plaats, verkeerde tijd

DE
ZAAK
OLAF
H.

Ton Derksen

**Verkeerde plaats,
verkeerde tijd**
De zaak Olaf H.

Ton Derksen

ISVW UITGEVERS

Inhoud

Voorwoord	5
Inleiding	9
HOOFDSTUK 1: Het verhaal van Olaf Hamers en het ongeloof van de politie en het OM	13
HOOFDSTUK 2: Had de mystery schutter geen uitweg en geen entree?	27
HOOFDSTUK 3: Zagen Cor en Rob een pistool in Olafs hand?	49
HOOFDSTUK 4: Zag Audrey een pistool in Olafs zak?	81
HOOFDSTUK 5: Andere belastende argumenten	107
HOOFDSTUK 6: Ontlastende argumenten	167
Slotbeschouwing	235
Bibliografie	245
Noten	249

Voorwoord

Crombag e.a. publiceerden in 2009 een analyse van de zaak Olaf Hamers.¹ Dit boek laat twijfel toe over het daderschap van de tot levenslang veroordeelde Olaf. Ze besluiten hun studie met de woorden: ‘Laten we dat zo of doen wij er nog wat aan?’ De zaak is bij de CEAS (Commissie Evaluatie Afgesloten Rechtszaken) ingediend en heeft daar de eerste ronde niet gehaald. Dat verbaasde mij. Olaf zou een tweedehands autohandelaar vermoord hebben, maar zo’n vijftien minuten voor de vermeende moord is hij samen met die autohandelaar naar het postkantoor geweest om de gekochte BMW over te schrijven en daarbij liet Olaf zijn naam en adres registreren. De CEAS heeft de zaak afgewezen omdat ze geen novum in de zaak zag en ook omdat Olaf wel de enige is die op de juiste tijd op de PD is gezien.

Ik besloot er iets aan te doen. De situatie is complex omdat er in feite geen direct bewijsmateriaal is. Maar als je als enige op de PD gezien bent, weet de politie het antwoord wel. Na verloop van tijd lagen er vele belastende argumenten tegen Olaf op tafel. Naar al die argumenten heb ik gekeken. Ze bleken geen van alle steekhoudend. Ik bemerkte ook dat er bij nadere analyse ook twee, niet in het proces gebruikte, sterke en zeer ontlastende argumenten voor Olaf waren.

De groep Dubieuze zaken uit Maastricht bezat een niet-volledig digitaal dossier dat Gwenny Zeles mij heeft toegestuurd. Advocaat Maurice Stassen vulde aan uit wat hij op zijn schappen had staan. Ik mis nog steeds het verslag van de laatste zitting van het hof en het requisitoir van de AG. Advocaat John Peters hielp me, mede door zijn vaardigheid in de Limburgs tongval, belangrijke nieuwe informatie van Olafs oude vrienden en oude baas te verkrijgen.

Het OM heeft zijn handen schoon gehouden. Hoe het OM in deze zaak heeft geargumenteed, is niet uit het dossier te achterhalen. Daarin zit alleen een mager requisitoir van de officier. Na zijn afschuw over de moorden te hebben uitsproken, constateert hij dat ‘de wijze waarop de feiten zich afgespeeld hebben, genoegzaam gebleken is tij-

dens het onderzoek ter terechtzitting'. Hij volstaat met een overzicht van 'de meest kernachtige en direct relevante bewijsmiddelen'. Dat zijn vijf bladzijden citaten uit verhoren, zonder enige uitleg. Meer is voor het bewijs niet nodig, zegt de officier. Zijn conclusie op pagina 6 is dat 'niemand anders dan verdachte degene geweest is die op het moment van het neerschieten en doodschieten aanwezig was en de plek van het delict weer heeft verlaten'. De officier belooft dat 'alle overige kwesties ter zitting nader mondeling belicht zullen worden'. Van die mondelinge toelichting is helaas geen verslag overgeleverd. Voor een eis van levenslang heeft de officier zich er gemakkelijk van af gemaakt.

Gelukkig geeft een lang interview van Crombag met de officier enig zicht op hoe hij tegen de zaak aankeek. Veel is het niet. Ik citeer zo nu en dan uit dat interview om ten minste nog iets van het denken van het OM in de discussie te betrekken. Het requisitoir van de Advocaat-Generaal in hoger beroep lijkt niet aan het dossier te zijn toegevoegd.

Dit boek is weer met uitvoerige hulp van velen tot stand gekomen. Zoals altijd heeft mijn vrouw Henny vele versies van veel kritiek voorzien. Ik dank haar. Psycholoog dr. Gwenny Zeles, wetenschapsfilosoof dr. Monica Meijsing en IJsbrand Heemstra gaven doorwrocht commentaar op bijna alle hoofdstukken. Ook hen ben ik dank verschuldigd. Neuropsychologisch onderzoeker dr. Angelique Hendriks hielp me bij de geheugen- en hersenproblematiek. Ik kreeg op dat gebied ook advies van dr. M. Jelcic, forensisch neuropsycholoog. Dr. Zuzanna Brożek-Mucha, Institute of Forensic Research, in Krakow, Polen, informeerde me over schotresten. Prof. Jonathan Fawcett, Dalhousie University, Canada, gaf zijn *expert opinion* over de relevantie van het *weapon focus effect* in deze zaak. Bij hoogleraar wiskunde en statistiek, Richard Gill (Leiden), hoogleraar statistisch leren Peter Grünwald (Leiden) en hoogleraar forensische statistiek Marjan Sjerps (UvA, NFI) kon ik terecht met discussiepunten over waarschijnlijkheid. Van de Politie Academie kreeg ik commentaar van analist Gerard Bijsterbosch MCI, mr. Huig Bouters en Henry Schut, docent en onderzoeker. Specialist Forensische Informatievoorziening Paul van Slooten keek zeer kritisch naar mijn behandeling van sporen, waarvoor ik hem zeer dank. Bij wetenschapsfilosoof Rein Gerritsen kon ik ook terecht met allerlei praktische vragen. Met Jan Bloem, bewegingswetenschapper en deskundige op gebied van geweldsbeheersing, werd mijn contact hernieuwd. Mijn burens Nel Sewing en Fred Ostermeijer dank ik voor hun commentaar en correcties. Ten slotte dank ik de teamleiders en analisten die mij tijdens colleges immer in een open discussie weerwoord gaven.

In de citaten verander ik soms onvermeld de zinsvolgorde zonder dat aan te geven. Om esthetische redenen kort ik soms ook zinnen in. De betekenis van de zin is me bij deze transformaties heilig.

Wanneer er meer dan één verwijzing in één alinea voorkomt, plaats ik één eindnoot aan het eind van die alinea.

Ik anonimiseer door de achternamen weg te laten. Soms spreek ik ook over de buurman-van of over de oom-van. De officier is naamloos. Van de ideeën van de Advocaat-Generaal is niets bekend. Ze wordt dan ook in het geheel niet genoemd.

Inleiding

‘Meneer de rechter, ik was in de buurt, maar ik heb het niet gedaan. Dat was iemand anders. Niemand heeft hem gezien, maar hij heeft wel geschoten’.

De wetenschappers Ask en Granhag meenden dat dit alternatieve scenario hun proefpersonen aan het twijfelen zou brengen. En inderdaad, hun *studenten*-proefpersonen werden minder zeker van hun zaak. De *politie*-proefpersonen daarentegen bleven even sceptisch tegenover de verdachte staan. Dit verbaasde de wetenschappers. Wat ze kennelijk niet wisten, is dat je met zo’n rot-smoes niet bij de politie aan hoeft te komen. Dat mystery-schutter-verhaal kennen ze inmiddels wel. Dat is geen reden tot twijfel, het is juist een extra bewijs dat de verdachte de dader is.¹

Mystery schutters duiken steeds vaker op in verhalen van verdachten. Na de Schiedammer parkmoord is overal in bijscholingscursussen uitgelegd hoe belangrijk alternatieve scenario’s zijn en zo’n mystery schutter geeft de verdachte een ideaal alternatief scenario. De kans op weerlegging is gering. Die mystery schutter is niet voor niets een mysterie.

Vanuit het perspectief van de politie is er echter alle reden om het verhaal van de mystery schutter te wantrouwen. Het politie-scenario met de verdachte als dader past goed bij al het moeizaam verkregen bewijsmateriaal, behalve dan bij die uitvlucht van de verdachte. Daarentegen komt in de ogen van de politie de verdachte met niet meer dan een loos verhaal, waar bij nadere beschouwing veel tegen pleit. (1) De verdachte heeft zelf een *heel groot belang* bij zo’n mystery schutter. Daarzonder kan hij een lange gevangenisstraf verwachten. (2) De toevoeging van zo’n mystery schutter is ook nog eens *risicoloos* voor de verdachte. Het bestaan van de mystery schutter kan wellicht niet bewezen worden, maar het is vaak even moeilijk om zijn bestaan uit te sluiten. Verder (3) is het *wel heel toevallig* dat uitgerekend op dat moment een mystery

schutter op de PD zou verschijnen. Mystery schutters zijn een schaars goed. En ten slotte (4) is de verdachte hoe dan ook *de enige* die op de juiste tijd op de plaats delict is gezien.

De verdachte die met een mystery schutter aan komt zetten, vindt een getergde politie en een resoluut OM tegenover zich. De eerste indrukken bestempelen hem meteen tot dader. Er is weinig geduld om verder te zoeken. De officier in de zaak Olaf Hamers demonstreerde dit met een zeer mager requisitoir (geen argumentatie, alleen een opsomming van citaten uit het dossier). Tijd voor twijfel was er in Olafs zaak evenmin, want, zoals de officier de rechtbank vertelde, 'de bewijsmiddelen tegen verdachte waren er al allemaal op het moment dat hij zich na drie dagen schuld bewust meldde bij de politie'.

De positie van de verdachte die zich als bewijs van zijn onschuld op een mystery schutter beroept, is daarom delicaat. Ook al lijkt zijn positie op het eerste gezicht onaantastbaar, met de vier zojuist genoemde belastende argumenten lijkt een veroordeling moeilijk te ontlopen. Dat stemt overeen met de praktijk.

Olaf is veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf. Als verdachte heeft hij gedurende al zijn drieëndertig verhoren ontkend en hij ontkent nog steeds. Dat kan hardnekkigheid zijn, het kan ook op onschuld duiden. Hoe kun je je onschuld bewijzen wanneer er een dader is die geen sporen nalaat en jij als enige persoon op de PD bent gezien? Is dat niet te toevallig?

Maar je kunt je ook afvragen: Hoe zou *ik* mijn onschuld in zo'n situatie kunnen bewijzen? Welke argumenten zouden de officier van justitie wèl overtuigen wanneer hij, en niet Olaf, als enige persoon op de PD was gezien?

De zaak trok mijn aandacht omdat Olaf een kwartier voordat de tweedehands autohandelaar was vermoord, met die autohandelaar op het postkantoor de auto had laten overschrijven en bij die gelegenheid zijn naam en adres had laten registreren. Verder werd in de bureaula van de autohandelaar de door beide partijen getekende verkoopbon aangetroffen, met 'voldaan' erop, en ook weer met Olafs naam en adres. Is dat niet ontlastend? Hoe zou een moordenaar zo stom kunnen zijn? Wat voor soort argument is dat? Hoe sterk is een dergelijk argument? Geldt dat argument nog wel, wanneer je als enige op de PD bent gezien?

Aldus lag er voor mij als wetenschapsfilosoof de vraag 'Wat kun je nog als argument aanvoeren als je als enige op de PD bent gezien en er van de vermeende dader geen sporen zijn gevonden?' De beantwoording van die theoretische vraag drong, omdat een antwoord direct re-

levant is voor de beantwoording van een andere, praktische vraag: ‘Heeft Olaf de moord gepleegd of was hij als koper van een auto op de verkeerde plaats op de verkeerde tijd? Dit boek beoogt op beide vragen een antwoord te geven.

Opzet van het boek

Hoofdstuk 1 schetst het onschuld-scenario en het Olaf-schutter-scenario van de politie en het OM. Hoofdstuk 2 analyseert het centrale bewijsmiddel van de rechtbank: er was geen entree en geen exit voor een andere dader. Hoofdstukken 3 en 4 houden de twee bewijsmiddelen van het hof tegen het licht: Olaf moet een pistool gehad hebben, en wel om twee redenen. Hoofdstuk 5 behandelt alle andere belastende argumenten. Geen van die argumenten blijkt hout te snijden. Daarmee resteert alleen het feit dat Olaf als enige op de PD is gezien.

In hoofdstuk 6 kijk ik naar het ontlastend materiaal. Bij nadere analyse is daar veel van, alleen is het niet het standaard ontlastend materiaal. Ik constateer eerst dat we weliswaar de naam van de dader niet kennen, maar verder heel wat van hem afweten: uit de situatie kunnen we een negental eigenschappen van de dader afleiden. Olaf blijkt slechts één eigenschap van de dader te delen, en wel de “eigenschap” dat hij op het juiste moment op de PD was. Verder blijkt dat bijna alle gedragingen van Olaf op de dag van de moorden, en niet alleen het postkantoorbezoek met registratie van naam en adres, aannemelijker zijn in het licht van het onschuld-scenario dan in het licht van het Olaf-schutter-scenario. Resterende gedragingen zijn neutraal ten opzichte van deze twee scenario’s. Technisch heet dit dat de *likelihood* van het onschuld-scenario veel groter is dan die van het Olaf-schutter-scenario. Dat houdt in dat het gedrag van Olaf op de dag van de moorden zeer ontlastend is.

Olaf H. koopt een tweedehands BMW bij een handelaar in Sittard. Hij wil de ware prijs van de auto verborgen houden voor zijn ex-vrouw. De autoverkoper gaat akkoord met een lagere prijs op de factuur. Terwijl de papieren in orde worden gemaakt, gaat de nieuwe autobezitter even naar de WC in het naastgelegen woonhuis.

Dan klinken er schoten. Olaf H. duikt de keuken in en ziet hoe de vrouw van de autohandelaar wordt vermoord. Later ontdekt hij dat ook de autohandelaar zelf is doodgeschoten. Ook de kleindochter blijkt geraakt. Zij overleeft het schot.

Olaf is in shock. Hij rent het pand uit, maar wordt, in tegenstelling tot de schutter, op de plaats delict gezien. Hij wordt opgepakt en de rechter geeft hem levenslang. Want hoe aannemelijk is zijn verhaal van die mysterieuze schutter? Misschien toch minder ongeloofwaardig dan politie, officieren van Justitie en rechters meenden.

De pers over eerdere boeken van Ton Derksen:

- '(..) Derksen fileert de bewijsvoering van het Openbaar Ministerie (OM). Hij laat zien dat verdraaiingen van zowel het OM als deskundigen de rechters op het verkeerde been zetten.' *De Telegraaf over Leugens over Louwes*
- 'De afgelopen jaren zorgde onder meer de Puttense moordzaak en de Schiedammer Parkmoord voor publieke discussie. Voor wie zelf een oordeel wil vellen over dergelijke zaken is Het O.M. in de fout van Ton Derksen een goede koop.' *De Volkskrant over Het O.M. in de fout*
- 'Omdat er geen bewijs was dat zij werkelijk de dader was, werden er andere gevallen bij gezocht. Zo is het volgens Ton Derksen gegaan. En de commissie [Postumus] geeft hem hierin gelijk.' *NRC over het spraakmakende Lucia de B.*

